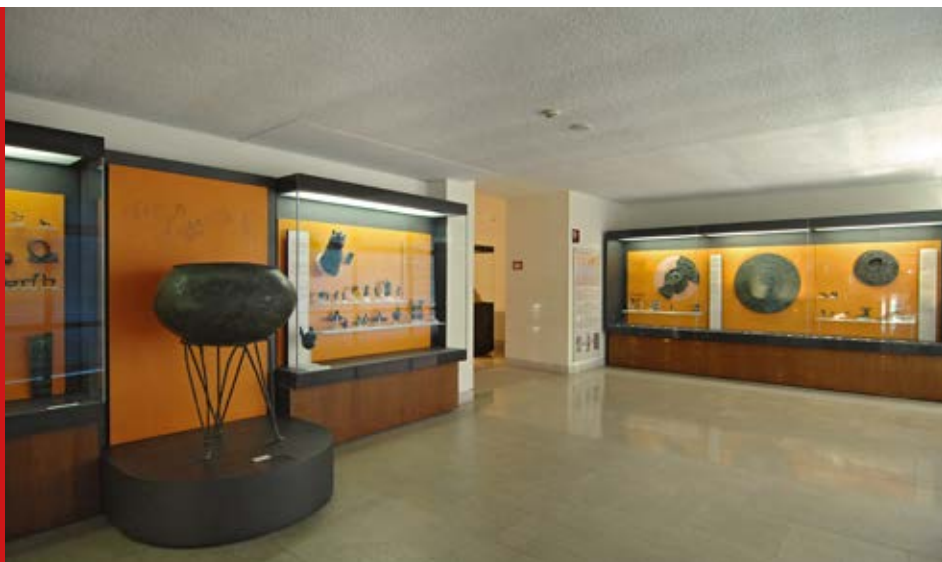




# ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΔΕΛΦΩΝ



Το ιερό του Απόλλωνα ιδρύθηκε στη θέση ενός μυκηναϊκού οικισμού (1500-1100 π.Χ.), στην απότομη πλαγιά των Φαιδριάδων. Κατάλοιπα του προϊστορικού οικισμού βρέθηκαν στα βαθύτερα στρώματα της ανασκαφής, ενώ συγχρόνως τα πολυάριθμα μυκηναϊκά γυναικεία ειδώλια τύπου Φ και Ψ, καθώς και τα ζωόμορφα, τα οποία βρέθηκαν στην περιοχή των ιερών του Απόλλωνα και της Αθηνάς Προναίας, αποτελούν ενδεικτικά στοιχεία της τέλεσης λατρευτικών δραστηριοτήτων.

Η έναρξη της λατρείας του Απόλλωνα στους Δελφούς τοποθετείται κατά τον 8ο αιώνα π.Χ., όπως φανερώνουν τα χάλκινα ανδρικά ειδώλια και οι τριποδικοί λέβητες. Οι τελευταίοι, μάλιστα, έχουν ιδιαίτερη συμβολική σημασία στους Δελφούς, καθώς συνδέονται με τη μαντική ιδιότητα του Απόλλωνα και τη διαδικασία της χρησμοδοσίας.

Στα τέλη του 8ου αιώνα π.Χ. εμφανίζονται στο ιερό και τα πρώτα αναθήματα από περιοχές της Ανατολής. Πρόκειται για σπάνια εξωτικά είδη, τα οποία αφιέρωναν Έλληνες έμποροι και ναυτικοί ερχόμενοι από το εσωτερικό της Μικράς Ασίας. Στη διάρκεια του επόμενου αιώνα πληθαίνουν τα πολυτελή έργα μεταλλοτεχνίας, τα οποία είτε προέρχονται από περιοχές της Μεσογείου και της Εγγύς Ανατολής είτε αποτελούν απομιμήσεις ανατολικών προτύπων. Ανάμεσά τους ξεχωρίζουν οι χάλκινες ασπίδες με έκτυπες και εγχάρακτες παραστάσεις από την Κύπρο ή την Κρήτη, καθώς και ο νέος τύπος τριποδικού λέβητα, του οποίου το χείλος ήταν διακοσμημένο με προτομές ζώων ή φανταστικών τεράτων, όπως οι γρύπες και οι σειρήνες.





## ΑΙΘΟΥΣΑ 2

Στην αίθουσα αυτή ο επισκέπτης θαυμάζει ένα εξαιρετο έργο μικροπλαστικής: το ειδώλιο γυμνής ανδρικής μορφής ύψους 19,7 εκ., το οποίο βρέθηκε στο ιερό των Δελφών και χρονολογείται την περίοδο 630-620 π.Χ. Έχει τα χαρακτηριστικά του λεγόμενου «δαιδαλικού» ρυθμού, όπως καθιερώθηκε να ονομάζεται η αυγή της αρχαϊκής τέχνης, η οποία συνδυάζει τη στατικότητα και την αυστηρή μετωπικότητα, που επικράτησαν έως και τα μέσα του 7ου αι. π.Χ. Ο τονισμένος κάθετος άξονας με τα ψιλόλιγνα άκρα, το τριγωνικό και μεστό ζωής πρόσωπο, το οποίο επιστέφεται από την αιγυπτιαζουσα «οροφωτή» φενάκη με τα οριζόντια χωρίσματα, το ελαφρά προτεταμένο αριστερό πόδι, τα σφιγμένα χέρια σε γροθιές πλάι στους μηρούς και η στενή μέση, την οποία περισφίγγει μεταλλικός ζωστήρας, φέρουν στη μνήμη τα πρώτα λίθινα αγάλματα ανδρικών μορφών του τέλους του 7ου και των αρχών του 6ου αι. π.Χ. από τη Δήλο και τη Νάξο, αλλά και προαναγγέλλουν τους μνημειακούς κούρους, όπως τους δελφικούς Κλέοβι και Βίτωνα. Το ειδώλιο είναι έργο κρητικού εργαστηρίου.



Δύο από τα αρχαιότερα γλυπτά αναθήματα στο ιερό είναι οι κούροι του Άργους, οι οποίοι ταυτίζονται είτε με τους Διόσκουρους είτε με δύο ρωμαλέα αδέρφια από το Άργος, τον Κλέοβι και τον Βίτωννα, προς τιμήν των οποίων οι συμπολίτες τους αφιέρωσαν τα αγάλματά τους στους Δελφούς. Την ιστορία τους αναφέρει ο Ηρόδοτος και είναι από τις σπάνιες περιπτώσεις, στις οποίες αγάλματα που αναφέρονται από αρχαίο συγγραφέα, ανακαλύπτονται στον τόπο, όπου αυτά είχαν ανατεθεί.

Ένα από τα αρχαιότερα οικοδομήματα-αφιερώματα στο ιερό του Απόλλωνα ήταν ο μονόπτερος θησαυρός των Σικυωνίων, ένα μικρό ορθογώνιο κτήριο με κίονες στις τέσσερις πλευρές, ώστε να φαίνεται το εσωτερικό του. Το επάνω τμήμα των τοίχων του ήταν διακοσμημένο με τρίγλυφα και μετόπες, στις οποίες απεικονίζονταν επεισόδια της ελληνικής μυθολογίας, όπως η αρπαγή της Ευρώπης από τον μεταμορφωμένο σε ταύρο Δία, το κυνήγι του Καλυδωνίου Κάπρου, σκηνές από την Αργοναυτική Εκστρατεία κ.ά.

Ξεχωρίζουν επίσης τα χάλκινα αγαλμάτια κούρων, τα χάλκινα πλακίδια με μυθολογικές σκηνές, τα οποία στερεώνονταν στην επιφάνεια κάποιου σκεύους ή επίπλου, και τα χάλκινα όχανα, δηλαδή οι ταινίες από το εσωτερικό των ασπίδων, που έφεραν διακόσμηση με ανθήματα και έκτυπες μυθολογικές παραστάσεις.



## ΑΙΘΟΥΣΑ 4

Ιδιαίτερα εντυπωσιακά είναι τα τρία χρυσελεφάντινα αγάλματα, που απεικονίζουν πιθανώς την απολλώνια τριάδα (Απόλλων, Άρτεμις, Λητώ) και αποτελούν τα μοναδικά δείγματα χρυσελεφάντινων αγαλμάτων, τα οποία έχουν σωθεί στο ιερό των Δελφών. Μας παρέχουν πληροφορίες για μία σπάνια τεχνική της γλυπτικής, γνωστή κυρίως από αρχαίες φιλολογικές πηγές, η οποία συνδύαζε το γλυπτό ελεφαντόδοντο και τον σφυρήλατο χρυσό, στερεωμένα σε ξύλινο πυρήνα. Εξίσου εντυπωσιακό είναι το ασημένιο άγαλμα ταύρου, σε φυσικό μέγεθος, το οποίο έχει κατασκευαστεί με τη μέθοδο του σφυρήλατου μετάλλου, μία τεχνική ευρέως διαδεδομένη στα αρχαϊκά χρόνια. Το άγαλμα αποτελείται από πολυάριθμα ελάσματα αργύρου στερεωμένα σε ξύλινο πυρήνα.

Εξαιρετικά δείγματα μικροτεχνίας της περιοχής της Ιωνίας αποτελούν το ελεφαντοστέινο ειδώλιο θεού ή ήρωα, ο οποίος δαμάζει ζώο, καθώς και τα πολυάριθμα οστέινα θραύσματα, τα οποία έχουν αποκατασταθεί σε μεμονωμένες μορφές ή συνθέσεις και προέρχονται από τη διακοσμητική επένδυση ξύλινων και χάλκινων κιβωτίων ή επίπλων. Το σύνολο των πολύτιμων αφιερωμάτων στην αίθουσα ολοκληρώνουν τα χάλκινα όπλα και τμήματα αγγείων, ένα από τα οποία έχει ερμηνευθεί ως αφιέρωμα του βασιλιά της Λυδίας Κροΐσου. Η χρονολόγηση των εκθεμάτων αυτών ανάγεται κυρίως στον 6ο αι. π.Χ.



Γύρω στο 560 π.Χ. η Νάξος αφιέρωσε στους Δελφούς ένα άγαλμα Σφίγγας στην κορυφή ενός ιωνικού κίονα, ο οποίος αποτελεί και το αρχαιότερο ιωνικό αρχιτεκτονικό στοιχείο στο ιερό των Δελφών. Το κολοσσιαίο μέγεθος του αναθήματος και η επιβλητική του θέση μπροστά από το άνδηρο του ναού εκφράζει την πολιτική και καλλιτεχνική υπεροχή της Νάξου στην αρχαϊκή εποχή. Η Σφίγγα, το μειζογενές ον με γυναικείο κεφάλι, σώμα λιονταριού και εντυπωσιακά φτερά αετού, ήταν δάνειο της Ανατολής στην αρχαία ελληνική τέχνη και υπήρξε ένα πολύ δημοφιλές θέμα στην αρχαϊκή Ελλάδα.

Αντιπροσωπευτικό παράδειγμα αναθήματος υπό μορφή ολόκληρου οικοδομήματος ήταν οι λεγόμενοι θησαυροί, μικρά κομψά οικοδομήματα, τα οποία έμοιαζαν με μικρούς ναούς και προορίζονταν για τη φύλαξη πολύτιμων αναθημάτων. Αφιερώνονταν από διάφορες ελληνικές πόλεις και διακρίνονται με βάση τον αρχιτεκτονικό τους ρυθμό σε δωρικούς και ιωνικούς. Ένας ιδιαίτερα πολυτελής ιωνικός θησαυρός είναι αυτός, τον οποίο αφιέρωσαν οι Σίφνιοι το 525 π.Χ. στο μαντείο και ο οποίος προκάλεσε τον θαυμασμό αρχαίων συγγραφέων. Ο διακοσμητικός και πλαστικός πλούτος, ο οποίος χαρακτηρίζει το κτήριο από τη βάση έως την οροφή του, εκπροσωπεί την τεχνοτροπία της ανατολικής νησιωτικής Ελλάδας και τον πλούσιο σε διακόσμηση ιωνικό ρυθμό.



## ΑΙΘΟΥΣΑ 6

Κέντρο της δελφικής λατρείας και της διαδικασίας της χρησιμοδοσίας αποτελούσε ο ναός του θεού Απόλλωνα. Σύμφωνα με μια παράδοση, στο ίδιο μέρος είχαν ανεγερθεί διαδοχικά έξι ναοί: ο πρώτος από κλαδιά δάφνης, ο δεύτερος από κεριά και φτερά μελισσών, ο τρίτος από χαλκό και ο τέταρτος από πωρόλιθο. Ο πρώτος αυτός ναός καταστράφηκε κατά τον 6ο αι. π.Χ. από πυρκαγιά.

Τις εργασίες για την κατασκευή του νέου ναού ανέλαβαν οι Αλκμεωνίδες, οικογένεια Αθηναίων ευγενών, οι οποίοι είχαν εξορισθεί από την πόλη τους και επιθυμούσαν διακαώς να επιστρέψουν. Για τον λόγο αυτό έφτιαξαν ένα ναό πολυτελέστερο από τη «σύμβαση» τους, με τη μία πρόσοψη από παριανό μάρμαρο, και επέλεξαν να απεικονίσουν θέματα, τα οποία προέβαλλαν την πόλη της Αθήνας.

Έτσι, στο ανατολικό αέτωμα εικονίζεται ο ερχομός του Απόλλωνα από την Αθήνα στους Δελφούς: στο κέντρο, το τέθριππο άρμα του θεού πλαισιώνεται από νεαρούς άνδρες (κούρους) και νεαρές γυναίκες (κόρες). Στα δύο άκρα εικονίζεται το αρχέγονο θέμα του λιονταριού, το οποίο κατασπαράζει ένα ήρεμο ζώο. Στο δυτικό αέτωμα του ναού εικονίζεται σκηνή από τη Γιγαντομαχία, τη μάχη των Ολύμπιων θεών εναντίον των Γιγάντων. Σώζονται δύο άλογα από το άγαλμα του Δία, μία ανδρική μορφή (ίσως ο Διόνυσος) και η Αθηνά με την αιγίδα, η οποία κινείται ορμητικά έναντι ενός πεσμένου Γίγαντα, πιθανώς του Εγκέλαδου. Στη στέγη του ναού έστεκαν ως ακρωτήρια μαρμάρινες φτερωτές Νίκες.

Περίπου ενάμιση αιώνα μετά την ολοκλήρωσή του ο αρχαϊκός ναός του Απόλλωνα κατέρρευσε από την κατολίσθηση των βράχων, η οποία ακολούθησε τον μεγάλο σεισμό του 373 π.Χ. Για τα αετώματα του νέου, έκτου πλέον, ναού επελέγησαν διαφορετικά θέματα: στο ανατολικό αέτωμα παριστάνεται ο Απόλλωνας ως κύριος του μαντείου να κάθεται πάνω σε τρίποδα και να κρατάει κλαδί δάφνης και φιάλη. Πλαισιώνεται από τη μητέρα του, Λητώ, και την αδελφή του, Άρτεμη. Την παράσταση συμπληρώνουν οι Μούσες, άλλες όρθιες και άλλες καθιστές, σε ένα τοπίο με βράχους, συνδέοντας με τον τρόπο αυτό τον θεό με τον κόσμο των τεχνών και του πνεύματος. Στο δυτικό αέτωμα εικονίζεται ο Διόνυσος ανάμεσα στις Μαινάδες.



Ένα από τα σπουδαιότερα κτίσματα του ιερού των Δελφών ήταν ο Θησαυρός των Αθηναίων, ένα είδος θησαυροφυλακίου της Αθήνας, όπου φυλάσσονταν τρόπαια από σημαντικές πολεμικές νίκες της πόλης και άλλα αντικείμενα, τα οποία είχαν αφιερωθεί στο ιερό. Το μικρό αυτό κτήριο έστεκε σε καίριο σημείο στην Ιερά Οδό, ήταν δωρικού ρυθμού και κατασκευασμένο από παριανό μάρμαρο. Σύμφωνα με τον Πausανία, κατασκευάστηκε την επαύριον της μάχης του Μαραθώνα (490 π.Χ.), ώστε να επιδειχθεί στο πανελλήνιο ο θρίαμβος των Αθηναίων επί των Περσών. Μπροστά από τον Θησαυρό έστεκαν αγάλματα των δέκα επωνύμων ηρώων των αθηναϊκών φυλών κατασκευασμένα από περσικά λάφυρα. Από τον πλούσιο γλυπτό διάκοσμο του Θησαυρού καλύτερα σώζονται οι μετόπες, οι οποίες εκτίθενται σε ξεχωριστή αίθουσα του Μουσείου και συνιστούν δείγματα υψηλής πλαστικής στο μεταίχμιο μεταξύ αρχαϊκής και κλασικής εποχής.

Στις μετόπες απεικονίζονται οι άθλοι δύο ηρώων, του Ηρακλή και του Θησέα. Ο πανελλήνιος ήρωας Ηρακλής παλεύει με το λιοντάρι της Νεμέας, την Κερυνίτιδα έλαφο, τον ληστή Κύκνο, ενώ αρκετές μετόπες είναι αφιερωμένες στην αρπαγή του κοπαδιού του Γηρυόνη. Ο Θησέας, ο Αθηναίος ήρωας στον οποίο αποδίδεται ο συνοικισμός της Αττικής και η ίδρυση της Αθήνας, μάχεται ενάντια στους ληστές (Κερκύονα, Σκίρωνα, Προκρούστη)· επίσης απεικονίζονται η σκηνή της συνάντησής του με την Αθηνά και οι άθλοι του, αφ' ότου επέστρεψε στην Αθήνα (π.χ. ενάντια στον Μινώταυρο και στον Μαραθώνιο ταύρο). Εκτός από τους «ξεχωριστούς» άθλους τους, αμφότεροι οι ήρωες μάχονται με Αμαζόνες, ίσως σε μία αλληγορία της μάχης του Μαραθώνα. Με τον τρόπο αυτό ο Θησέας αναδεικνυόταν ως ίσος του Ηρακλή και προβαλλόταν η καθοριστική συμβολή των Αθηναίων στη νίκη επί των Περσών.





## ΑΙΘΟΥΣΑ 8

Στην αρχαία ελληνική μυθολογία ο Απόλλωνας ήταν ο θεός προστάτης της μουσικής δημιουργίας, της ποίησης και των τεχνών και εκπροσωπούσε το μέτρο και την αρμονία. Με αυτήν την ιδιότητά του απεικονίζεται και στην κύλικα λευκού βάρους του Αρχαιολογικού Μουσείου Δελφών: ο θεός, με περίτεχνη κόμμωση και δάφνινο στεφάνι στα μαλλιά, κάθεται σε πτυσσόμενο κάθισμα (οκλαδίας δίφρος) και κρατά την επτάχορδη λύρα του, ενώ με το δεξί του χέρι προσφέρει σπονδή. Η κύλικα χρονολογείται το 470 π.Χ.

Στην ίδια αίθουσα του Μουσείου βρίσκονται οι πλέον ενδιαφέρουσες και εκτενείς παρτιτούρες της αρχαιότητας: σε ενεπίγραφους λίθους από τον Θησαυρό των Αθηναίων αναγράφονται δύο αρχαίοι παιάνες προς τον Απόλλωνα, οι οποίοι χρονολογούνται κατά τον 2ο αι. π.Χ. Ανάμεσα στους στίχους διακρίνονται μουσικά σύμβολα, τα οποία έχουν ερμηνευθεί από ειδικούς μουσικολόγους. Το θέμα των παιάνων είναι σχετικό με διάφορα περιστατικά από τη ζωή του θεού, όπως η γέννησή του, η έλευσή του στους Δελφούς και η συμβολή του στην απόκρουση των Γαλατών.



Εκτός από τα επίσημα αναθήματα πόλεων και αρχόντων, πλήθος ανώνυμων πιστών αφιέρωνε αναθήματα στον Απόλλωνα. Μεταξύ αυτών ορισμένα μικρά χάλκινα αναθήματα, τα οποία βρέθηκαν στον αποθήκη της Ιεράς Οδού και χρονολογούνται στο α΄ μισό του 5ου αι. π.Χ.:

- το χάλκινο θυμιατήρι. Μία νεαρή γυναίκα με μακρύ πέπλο και δικτυωτό κάλυμμα στα μαλλιά συγκρατεί στα υψωμένα χέρια και στο κεφάλι της ημισφαιρικό λέβητα, όπου τοποθετούνταν το θυμίαμα. Στο χεῖλος του σκεύους εφάρμοζε διάτρητο κωνικό πώμα, από όπου αναδύονταν οι αναθυμιάσεις.
- το χάλκινο ειδώλιο νέου, ο οποίος παίζει διπλό αυλό, ίσως ήταν αφιέρωμα ενός αυλητή, νικητή στους μουσικούς αγώνες των Πυθίων. Ντυμένος με τον ποδήρη χιτώνα των μουσικών, ο αυλητής φυσάει τον διπλό αυλό με την ενίσχυση της φορβείας, των δερμάτινων ιμάντων, οι οποίοι δένονταν γύρω από το κεφάλι και το στόμα και συγκρατούσαν τα μάγουλα του μουσικού.
- το σύμπλεγμα δύο αθλητών, ο ένας εξ αυτών στα αριστερά, ίσως νικητής στο άλμα εις μήκος, κρατά τον αλτήρα, ο οποίος τον βοήθησε να κερδίσει τη νίκη, ενώ με το δεξί του χέρι επιδεικνύει το στεφάνι του νικητή. Ο αθλητής στα δεξιά φέρεται να χαιρετά τον συναθλητή του.

Από τον διάκοσμο του ναού της Αθηνάς Προναίας εκτίθενται μία πώρινη γυναικεία κεφαλή, καλυμμένη με κονίαμα ζωγραφισμένο με έντονα χρώματα, επιζωγραφισμένα πήλινα αρχιτεκτονικά μέλη και τμήματα δύο φτερωτών Νικών, οι οποίες ήταν τα ακρωτήρια του ναού και συνιστούν εξαιρετικά δείγματα της αρχαίας κεραμοπλαστικής σε μεγάλο μέγεθος.



## ΑΙΘΟΥΣΑ 10

Στην αίθουσα εκτίθενται τα αρχιτεκτονικά γλυπτά από τη Θόλο των Δελφών, ενός σπάνιας κομψότητας κυκλικού σε κάτοψη οικοδομήματος του 4ου αι. π.Χ. Η Θόλος δέσποζε στο ιερό της Αθηνάς Προναίας και σήμερα προσελκύει το ενδιαφέρον των επισκεπτών λόγω του ιδιόρρυθμου σχήματός της, αλλά και επειδή είναι μερικώς αναστηλωμένη. Κτίστηκε από τον αρχιτέκτονα Θεόδωρο από τη Φώκαια της Μικράς Ασίας, το 380-370 π.Χ., όπως αναφέρει ο Βιτρούβιος. Είχε 20 δωρικούς κίονες στο περιστύλιο και 10 ή 13 κορινθιακούς ημικίονες στο εσωτερικό του σηκού, ενώ η εξωτερική διάμετρος ήταν 13,5 μ. Η ακριβής χρήση του κτηρίου παραμένει αβέβαιη. Οι κίονες του περιστυλίου επιστέφονται από ζωφόρο με 40 ανάγλυφες μετόπες με παραστάσεις Αμαζονομαχίας και Κενταυρομαχίας, ενώ στην εσωτερική ζωφόρο παριστάνονται οι άθλοι του Ηρακλή και του Θησέα. Τα ανάγλυφα είναι ιδιαίτερος έργο και κινημένα, αποδίδοντας με ακρίβεια την ανατομία των μορφών, αλλά και τις μοναδικές λεπτομέρειες των αέρινων ενδυμάτων. Έχει θεωρηθεί μάλιστα ότι είναι έργο γλύπτη με προέλευση από την Αττική. Οι μορφές των ακρωτηρίων, τα οποία εικονίζουν Νίκες, θυμίζουν ιδιαίτερα αντίστοιχες μορφές από το Ασκληπιείο της Επιδαύρου. Η Θόλος των Δελφών συνθέτει σχεδόν όλους τους ρυθμούς του κλασικού αρχιτεκτονικού σχεδιασμού, ενώ έδινε αίσθηση πολυχρωμίας εξαιτίας του συνδυασμού των υλικών, κυρίως των φυσικών λίθων.



Στην αίθουσα αυτή εκτίθενται τα πλέον εμβληματικά έργα των Δελφών, τα οποία χρονολογούνται στον 4ο και 3ο αι. π.Χ. και μαρτυρούν τη μεγάλη σημασία του μαντείου κατά την εποχή εκείνη. Ο μαρμάρινος ακάνθινος κίονας με τις χορεύτριες φέρει στην κορυφή του τρεις νεαρές γυναίκες. Φορούν κοντό διάφανο χιτώνα με λεπτές πτυχώσεις, ο οποίος αφήνει να διαγράφεται ελεύθερα η χυμώδης σάρκα τους. Έχουν υψωμένο το δεξιό χέρι και φορούν στο κεφάλι κάλαθο. Το ύψος τους ξεπερνά τα 2 μ., ενώ το αρχικό ύψος του κίονα ήταν 11 μ. περίπου. Σύμφωνα με νεότερη πρόταση τη σύνθεση επέστεφε ο μαρμάρινος ομφαλός, ο οποίος εκτίθεται πλέον μαζί με τον κίονα με τις χορεύτριες. Από δυο ενεπίγραφα θραύσματα της βάσης του προκύπτει ότι το σύνολο ήταν αθηναϊκό ανάθημα πιθανώς της δεκαετίας 332-322 π.Χ.

Ο μαρμάρινος ομφαλός είναι έργο της ελληνιστικής περιόδου (β' μισό 4ου αι. π.Χ.), αποτελεί όμως ένα ακριβές αντίγραφο του πρώτου εκείνου ομφαλού, ο οποίος ήταν πιθανώς στημένος στο άδυτο του ναού, δίπλα στα μαντικά σύμβολα, τον τρίποδα και την ιερή δάφνη. Είναι καλυμμένος με τον αγρηνόν, ένα δικτυωτό πλέγμα από χοντρό μαλλί, το οποίο στον παλαιότερο ομφαλό έφερε στα σημεία των κόμπων και επιπλέον διακόσμηση από ημιπολύτιμους λίθους σε σχήμα γοργονείων. Ο ομφαλός θεωρείτο στα κλασικά χρόνια (5ος – 4ος αι. π.Χ.) ως το κέντρο του σύμπαντος. Ο σχετικός μύθος λέει πως ο Δίας, θέλοντας να μάθει το κέντρο του κόσμου, έστειλε δυο αετούς να πετάξουν από αντίθετες κατευθύνσεις. Ο ομφαλός ήταν το σημείο, όπου συναντήθηκαν οι δύο αετοί του Δία στους Δελφούς.





Σημαντικό εύρημα των ανασκαφών στους Δελφούς είναι ένα σύνταγμα αγαλμάτων, ανάθημα του Δαόχου Β'. Ο Δάοχος Β' από τα Φάρσαλα ήταν τετράρχης, δηλαδή πολιτικός διοικητής τεσσάρων μερίδων της Θεσσαλίας, αλλά και ιερομνήμων, δηλαδή αντιπρόσωπος της Θεσσαλίας στο αμφικτιονικό συνέδριο των Δελφών. Χρημάτισε επίσης και πρόεδρος του ίδιου συνεδρίου. Αφιέρωσε το σύνταγμα των γλυπτών στο ιερό των Δελφών μεταξύ του 337 και του 332 π.Χ. Πάνω σε ένα επίμηκες βάθρο ήταν στημένοι αρχικά οκτώ ανδριάντες της οικογένειας του αναθέτη, από τους οποίους έχουν σωθεί οι έξι, και ένα άγαλμα του θεού Απόλλωνα. Στο βάθρο υπάρχουν εγχάρακτες επιγραφές με στοιχεία της ταυτότητας του κάθε απεικονιζομένου προσώπου.

Το δεύτερο στη σειρά άγαλμα, συνολικού ύψους 1,97 μ., παριστάνει τον Αγία, γιο του Ακνόνιου. Ο Αγίας ήταν αθλητής του παγκρατίου και γι' αυτόν το λόγο παριστάνεται γυμνός, με το βάρος του σώματος να πέφτει στο δεξί πόδι, ενώ το αριστερό προβάλλει ως το πλέον άνετο μέλος με μια μικρή κάμψη στο γόνατο. Το γλυπτό αυτό έχει θεωρηθεί ότι πρόκειται για μαρμάρινο αντίγραφο αντίστοιχου χάλκινου αγάλματος του Αγία, ενυπόγραφου έργου του γλύπτη Λυσίππου, στα Φάρσαλα της Θεσσαλίας.

Ο «Φιλόσοφος των Δελφών», περ. 270 π.Χ., παριστάνει έναν ανώνυμο ηλικιωμένο άνδρα. Το σώμα του είναι τυλιγμένο με ιμάτιο, το οποίο αφήνει ακάλυπτο τον δεξιό ώμο και το στήθος. Ο τρόπος ένδυσης και η όλη στάση της μορφής κάνουν τους ειδικούς να πιστεύουν πως το απεικονιζόμενο πρόσωπο είναι κάποιος φιλόσοφος ή ιερέας του Απόλλωνα. Πρόκειται για χαρακτηριστικό έργο της εικονιστικής τέχνης των πρώιμων ελληνιστικών χρόνων.



Ήδη από τα πρώτα χρόνια της ρωμαϊκής κυριαρχίας το ιερό των Δελφών έχασε την πολιτική του δύναμη, με αποτέλεσμα τη μείωση των εισφορών και των σημαντικών αφιερωμάτων. Μέσα στη δίνη των πολεμικών συγκρούσεων ο χώρος απογυμνώνεται από τους θησαυρούς του, οι οποίοι μεταφέρονται στην τότε κοσμοκράτειρα Ρώμη. Ωστόσο, μέσα στο κλίμα της παρακμής, η οποία επικρατούσε στο ιερό, υπήρξαν Ρωμαίοι αυτοκράτορες, οι οποίοι φρόντισαν για την επισκευή των μνημείων, την τόνωση της θρησκευτικής ζωής και την αναζωογόνηση των Πυθικών Αγώνων. Αρκετοί αυτοκράτορες παραχώρησαν προνόμια στους Δελφούς και οι Αμφικτιόνες τους τίμησαν με αγάλματα, από τα οποία σώθηκαν μόνον οι ενεπίγραφες βάσεις. Τον 1ο αι. μ.Χ. ο Νέρωνας τιμήθηκε όχι μόνο με την ανέγερση ανδριάντα, αλλά και με την προσθήκη στο προσκήνιο του θεάτρου ανάγλυφης ζωφόρου με τους άθλους του Ηρακλή, με τον οποίο ταύτιζε ο αυτοκράτορας τον εαυτό του. Ο Δομιτιανός, το 84 μ.Χ., επισκεύασε τον ναό και διαιώνισε την πράξη του με μία πομπώδη επιγραφή στα λατινικά.

Πολλά από τα ρωμαϊκά έργα, τα οποία ήλθαν στο φως κατά τη διάρκεια των ανασκαφών, είναι μοναδικά ιστορικά μνημεία, όπως το ανάθημα του Αιμιλίου Παύλου, το οποίο φέρει το αρχαιότερο ιστορικό ανάγλυφο. Στην ανάγλυφη ζωφόρο του απεικονίζονται σκηνές από τη μάχη της Πύδνας το 168 π.Χ., η οποία σηματοδοτεί την έναρξη της ρωμαϊκής κυριαρχίας στην Ελλάδα. Συγχρόνως, ένα εξαιρετικό έργο στην ιστορία του ελληνικού πορτραίτου αποτελεί το μαρμάρινο κεφάλι του Ρωμαίου υπάτου Τίτου Κοϊντίου Φλαμίνιου, ο οποίος το 197 π.Χ. νίκησε τον βασιλιά της Μακεδονίας Φίλιππο Ε' και τιμήθηκε ως απελευθερωτής των ελληνικών πόλεων από τη μακεδονική κυριαρχία.

Ένας από τους αυτοκράτορες, ο οποίος επέδειξε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το μαντείο των Δελφών, ήταν και ο φιλέλληνας Αδριανός. Στους Δελφούς σώθηκε το άγαλμα του ευνοούμενου του Αντινόου. Ο Αντίνοος, ένας πανέμορφος νέος από την Ασία, συνόδευσε τον αυτοκράτορα στους Δελφούς το 129 μ.Χ. Πνίγηκε στον ποταμό Νείλο και έκτοτε τιμήθηκε ως ημίθεος. Το άγαλμα των Δελφών είναι ένα από τα καλύτερα σωζόμενα αγάλματα του νέου. Αποτελεί χαρακτηριστικό δείγμα της τέχνης κατά την εποχή του Αδριανού, της οποίας βασικό χαρακτηριστικό ήταν η επάνοδος στα αρχαία ελληνικά πρότυπα.



## ΑΙΘΟΥΣΑ 13

Διαχρονικό σύμβολο των Δελφών, ο Ηνίοχος από χαλκό είναι έργο του 5ου αι. π.Χ. (480 - 470 π.Χ.) και εκτίθεται στην τελευταία αίθουσα του Μουσείου μαζί με τα σπαράγματα του άρματος, το οποίο οδηγούσε. Το άγαλμα είχε στηθεί στον αρχαιολογικό χώρο ως ανάμνηση της νίκης στα Πύθια του Πολύζαλου, μέλους οικογενείας τυράννων από τη Σικελία. Κατέρρευσε από το βάθρο του με το σεισμό του 373 π.Χ. και αποκαλύφθηκε κατά τη διάρκεια της γαλλικής ανασκαφής του 1896. Το άγαλμα αποτελούσε μέρος μίας σύνθεσης, η οποία παρίστανε τέθριππο άρμα, άρμα δηλαδή που έσερναν τέσσερα άλογα, ενώ έχει θεωρηθεί ότι τα ηνία δεξιά και αριστερά κρατούσαν δύο νεαρά αγόρια. Πιστεύεται ότι είναι έργο μεγάλου χαλκοπλάστη των αρχών του 5ου αι. π.Χ., ο οποίος κατάφερε να αποδώσει με μοναδική πιστότητα το βλέμμα του αγέρωχου νικητή, καθώς και τη μυολογία του σώματος. Παρά το γεγονός ότι δεν έχει σωθεί το όνομα του καλλιτέχνη, έχει υποστηριχθεί ότι ενδεχομένως ήταν ο Πυθαγόρας από τη Σάμο. Ο Ηνίοχος φορά ένα μακρύ ένδυμα, τον ηνιοχικό χιτώνα, το κάτω μέρος του οποίου θυμίζει δωρικό κίονα. Το γεμάτο ένταση χέρι, το οποίο κρατά τα ηνία, και τα γυμνά πόδια με τα υπέροχα ακροδάκτυλα είναι άξια θαυμασμού για την υψηλή δεξιότητα του καλλιτέχνη. Ο επισκέπτης του Μουσείου απολαμβάνει σήμερα την υψηλή καλλιτεχνική αξία του γλυπτού και παράλληλα ανιχνεύει την σπάνια πνευματικότητα της μορφής του νέου αθλητή, την οποία κατάφερε να αποδώσει ο γλύπτης.





## Ανακαλύπτοντας τη Φωκίδα

Εκπαιδευτικές δράσεις σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους  
της Εφορείας Αρχαιοτήτων Φωκίδος

**Συγγραφή κειμένων:** Δήμητρα-Μαρία Λάλα, Ειρήνη Περβολαράκη  
**Επιμέλεια:** Αθανασία Ψάλλη, Γεώργιος Αγιαμαρνιώτης, Βασιλική Κρανιά  
**Οικονομική υποστήριξη:** Γιώργος Αλτιπαρμάκης, Ιωάννα Παπανικολάου  
**Καλλιτεχνική επιμέλεια:** Σπήλιος Πίστας | **Σχεδιασμός:** UrStage



ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ  
Υπουργείο Πολιτισμού

Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων  
και Πολιτιστικής Κληρονομιάς

Εφορεία Αρχαιοτήτων  
Φωκίδος



Ευρωπαϊκή Ένωση  
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα  
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,  
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης



[delphi.culture.gr](http://delphi.culture.gr)